

Suo, Susiraja ja Segregaatio tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus –hanke

1.8.2017-31.12.2019

Sotkamon hankekahvit 15.05.2018

Aija Juntunen

Esittelyn sisältö

1. Mistä hankkeessa on kysymys
2. Hankkeen tavoitteet
3. Hankkeen toimenpiteet
4. Tähän mennessä saatuja havaintoja

Mistä hankkeessa on kysymys?

Hankkeessa toteutetaan Kainuuta ja Lappia koskeva **selvitys- ja toimenpidekokonaisuus**, jossa on mukana kaksi osaa:

1. Kainuun esiselvitys; sukupuolijakautuneet työmarkkinat Kainuussa.
2. Syrjäytymiseen liittyvän sukupuolisidonnaisen problematiikan tunnistaminen Kainuussa ja Lapissa. Tässä osio sisältää sekä selvityksen että konkreettisia toimenpiteitä.

Toteuttajat: KoulutusAvain Oy, Lapin Yliopisto

Rahoitus: ESR

Hankkeen tavoitteet

1. KAINUUN ESISELVITYS

Kainuun esiselvityksen tavoitteena on tuottaa **tietoa ja tunnuspiirteitä** Kainuussa vallitsevan segregaaation (=koulutuksen ja työelämän jakaantumisesta naisten ja miesten aloihin) tämänhetkisestä tilanteesta.

Tuloksien pohjalta suunnitellaan **toimenpide-ehdotuksia**, joilla pyritään segregaaation lieventämiseen.

Selvityksen tuloksia heijastellaan Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan alueilta tehtyihin tutkimuksiin ja selvityksiin, minkä tarkoituksena on saada hyödyllistä vertailutietoa näistä kolmesta alueesta ja tunnistaa kunkin alueen erityispiirteet. Tämä auttaa rakennerahasto-ohjelmatoiminnan edelleen kehittämisessä ja konkreettisten toimenpiteiden suunnittelussa alueiden kehittämiseksi.

Hankkeen tavoitteet

2. SYRJÄYTYMISEEN LIITTYVÄN SUKUPUOLISIDONNAISEN PROBLEMATIIKAN TUNNISTAMINEN KAINUUSSA JA LAPISSA

Selvityksen tarkoituksena on saada tietoa siitä, mitkä ovat **syrytyymisen syyt ja seuraukset** Kainuussa ja Lapissa. Tämän lisäksi selvitetään, **mitä eroa on miesten ja naisten** syrjäytymisellä.

Kun ymmärretään syrjäytymisen syyt, kokeillaan **yksilöllisiä toimenpide-menetelmiä** yksittäisten ihmisten syrjäytymisen lieventämiseksi, minkä pohjalta tehdään yhteenvetoja siitä, kuinka toisia syrjäytyneitä voi auttaa ja minkälaisia menetelmiä tulisi käyttää ja soveltaa. Yrittäjiä ja alueellisia toimijoita koulutetaan hankkeesta saatujen tulosten pohjalta.

Hankkeen tavoitteena on myös tuottaa uutta tietoa tukemaan tulevia maakunta- ja SOTE-uudistuksia.

Hankkeen toimenpiteet

- **Aineisto- ja tilastoanalyysi:** sis. esim. Kainuun maakunnan strategiat, Tilastokeskus, THL, Sotkanet, Vipunen, syrjäytymiseen liittyvä tutkimus
- Tilastojen ja aineistojen synteesi
- **Haastattelut:**
 - Moniammatilliset ryhmähaastattelut
 - Yksilöhaastattelut (asianomaiset sekä asiantuntijat)
- **Kyselyt** asianomaisille, oppilaitoksille ja yrityksille
- **Asiantuntijaverkostoyhteistyö**
- **Tulosten analysointi ja toimenpiteiden suunnittelu**
- **Yksilöllisten toimenpiteiden kokeilu ja testaus**

Hankkeen toimenpiteet

- Sukupuolisensitiiviset koulutukset
- Työnantaja coachaukset ja infotilaisuudet
- Alueelliset tietopajat ja muut tilaisuudet Kainuussa ja Lapissa
- Nettisivut

Asiantuntijaverkostoyhteistyö

- Kootaan keskusteluprosessiin **segregaatioon ja syrjäytymiseen liittyvän problematiikan asiantuntijoita**, kuten esimerkiksi alueviranomaisia, TE-hallinnon edustajia, koulutusorganisaatioita, tutkijoita, työnantajaedustajia, ammattiyhdistystoimijoita, hanketoimijoita sekä 3. sektorin toimijoita.
- Kohtaamisissa selvitetään ja pohditaan eri näkökulmista syrjäytymistä ja sukupuolen mukaista segregatiota.
- Asiantuntijaryhmä kokoontuu vaihtovuoroisesti Kajaanissa ja Rovaniemellä. Kokoontumiset järjestetään niin, että osallistuminen on mahdollista myös skype/videoyhteyksien avulla. Ryhmä kokoontuu 3 kertaa hankkeen aikana. Ryhmään voidaan tarvittaessa kutsua uusia jäseniä ja se voi kutsua tapaamisiin muita asiantuntijoita.

Hankkeen tulokset

- Loppuraportti
- Nettisivut
- Syrjäytymisen ja intersektionaalisen sukupuolen alueelliset tunnusluvut ja mittaristo
- Tunnuslukujen ja mittariston käyttöä ohjaava käsikirja
- Päätösseminaari(t)

Tähän mennessä tapahtunutta

- Aineisto- ja tilastoanalyysi (segregaatio ja syrjäytyminen)
- Moniammatilliset ryhmä- ja yksilöhaastattelut Kainuussa (Kajaani ja Suomussalmi) sekä Lapissa (Rovaniemi, Kittilä ja Inari)
- Haastatteluiden litterointi
- Kysely asianomaisille ja koululaitoksille

Huomioita tilastoista - syrjäytyminen

- V. 2016 lappilaiset ja kainuulaiset miehet olivat työttömyystilastojen kärjessä (työttömät, pitkäaikaistyöttömät, nuorisotyöttömät). Lappilaiset miehet kärsivät eniten työttömyyttä (pohjois-karjalaisten miesten jälkeen) koko maassa.
- V. 2016 kainuulaiset miehet saivat useammin työkyvyttömyyseläkettä mielenterveydellisistä ja käyttäytymisen häiriöistä johtuen kuin muissa Suomen maakunnissa.
- V. 2010 kainuulaiset miehet eläköityivät ennen muita Suomen miehiä, keskimäärin 56,6-vuoden iässä (län Iloinen Kainuu 2030).
- V. 2015 25-64-vuotiaat miehet Kainuussa olivat Suomen itsemurhatilastojen kärjessä. Naiset Kainuussa taas olivat tilastojen pohjalla. Myös miesten kuolleisuus yleisesti ottaen on Kainuussa Suomen toiseksi suurinta eteläsavolaisten miesten jälkeen.
- Nuorten naisten itsemurhayritykset ja itsensä vahingoittaminen ovat kuitenkin kasvaneet (Tilastokeskus).

LÄHTEET: THL, SOTKANet 2017, Tilastokeskus (2016), Vipunen (2017), län Iloinen Kainuu 2030 (2012), Laihiala & Ohisalo (2017)

Huomioita tilastoista - syrjäytyminen

- Naisilla on enemmän sairaspäiviä, todettuja mielenterveysongelmia ja he käyttävät enemmän mielenterveyslääkkeitä sekä psykiatrian laitoshoidoa.
- Lapissa, Kainuussa ja koko maassa miehet kaikissa ikäryhmissä johtavat riippuvuuskäyttäytymiseen liittyvissä tilastoissa. Miehillä on enemmän velkaa (Laihiala & Ohisalo, 2017), miehet pelaavat huomattavasti enemmän rahapelejä, he käyttävät enemmän päihteitä ja kärsivät päihdekäyttäytymiseen liittyvistä ongelmista (kuolleisuus, rikokset).
- **Poikkeama tilastoissa:** Kainuun lukiolaispojat. He käyttävät huomattavasti vähemmän alkoholia kuin kainuulaiset lukiolaistytöt sekä muut Suomen lukiolaispojat ja pelaavat vähiten rahapelejä verrattuna muihin Suomen lukiolaispoikiin (Ahvenanmaata lukuun ottamatta). Kainuun ammattikoulun pojat taas käyttävät eniten alkoholia ja pelaavat eniten rahapelejä koko maan maakuntien ammattikoululaisista.
- Myös muutamissa muissa Suomen kunnissa lukiolaispojat käyttivät vähemmän alkoholia kuin lukiolaistytöt.

Huomioita tilastoista - segregatio

- Kainuussa **naiset** ovat suorittaneet miehiä useammin AMK tutkinnon, alemman korkeakoulututkinnon, ylemmän AMK ja korkeakoulututkinnon, lääkärien erikoistumiskoulutuksen ja opistoasteen koulutuksen.
- **Miehet** taas ovat suorittaneet useammin lukiokoulutuksen, ammatillisen koulutuksen, ammatillisen korkea-aste koulutuksen sekä lisensiaatin tutkinnon (ylimmät ja alimmat paikat)

Huomioita tilastoista - segregatio

- V. 2015 Kainuussa oli, toisin kuin koko maassa, enemmän naisia (12,6%) **työllistettynä** ammatillisessa, tieteellisessä, teknisessä sekä hallinto- ja tukipalvelutoiminnassa kuin miehiä (11%).
- Muilla aloilla työnjako oli perinteisempää, eli miehet työllistyivät useammin informaatioon ja viestintään, kaivostoimintaan ja louhintaan, kaasu- ja lämpöhuoltoon, jäähdytysliiketoimintaan, vesihuoltoon, viemäri- ja jätevesihuoltoon, ympäristön puhtaanapitoon, kiinteistöalalle, maa- ja metsätalouteen, rakentamiseen, teollisuuteen, tukku- ja vähittäiskauppaan sekä kuljetukseen ja varastointiin.
- Naisia taas työskenteli enemmän koulutuksessa, terveys- ja sosiaalipalveluissa sekä julkisessa hallinnossa, palvelutoiminnassa ja rahoitus- ja vakuutustoiminnassa.

Huomioita tilastoista - segregatio

- Kainuussa **segregatio on kasvanut** v. 2015 tultaessa etenkin:
 - kuljetuksessa ja varastoinnissa, jossa naisten työllistyminen aloille on laskenut ja miesten noussut.
 - Teollisuudessa työpaikkojen määrä on vähentynyt, kuitenkin enemmän naisilla kuin miehillä.
 - Sosiaali- ja terveydenhuollon alalla, joka palkkaa lisääntyvässä määrin sekä naisia että miehiä, mutta naisten osuus alan työllisistä on kuitenkin kasvanut voimakkaammin kuin miesten. V. 2015 51% työllisistä Kainuun naisista työskenteli alalla.
- Kainuussa **segregatio on vähentynyt** ammatillisessa, tieteellisessä, teknisessä sekä hallinto- ja tukipalvelutoiminnassa, joissa naisten osuus työvoimasta on kasvanut voimakkaammin kuin miesten.

Moniammatilliset ryhmähaastattelut

- Haastatteluihin otti osaa asiantuntijoita ja kenttätöntekijöitä mm. seuraavilta ammattialoilta:
 - Sosiaalityöntekijät
 - Työllisyystoimijat
 - Opettajat/rehtorit/koulukuraattorit
 - Rikosseuraamustyöntekijät
 - Nuorisotyöntekijät
 - Mielensterveys- ja päihdetyöntekijät
 - Seurakunnan työntekijät
 - Vammaissosiaalityöntekijät
 - Talous- ja velkaneuvojat
 - Maahanmuuttajien parissa työskentelevät

Huomioita moniammatillisista ryhmähaastatteluista

- Yhteiskunnan näkökulmasta syrjäytyneiksi luokitelluiden keskuudessa korostuvat kenttätyöntekijöiden työssä päihde- ja mielenterveysongelmat (usein yhdessä), sairaudet, alhainen koulutustaso, pitkät välimatkat, sekava vuorokausirytmä, pelaaminen netissä, työttömyys, köyhyys, ylisukupolvisuus, diagnosoimattomat oppimisvaikeudet, autismi ja lievä kehitysvammaisuus, kiusatuksi tuleminen, rikollisuus
- Nuorten joukossa korostuu useat epäonnistuneet opiskeluyritykset, pelaaminen, velan kertyminen
- Mielenterveysongelmista korostuvat sisäänpäinsuuntaunut ongelmakäyttäytyminen, erityisesti masennus, ahdistus ja paniikkihäiriöt ja sosiaalisten tilanteiden pelot, joista johtuen ei päästä pois kotoa
- Päihteiden käytön myötä korostuu myös ulkosuuntautunut ongelmakäyttäytyminen, kuten väkivaltaisuus ja rikokset

Havaintoja haastatteluista

- Päihdeongelmaisilta kielletään osallisuus yhteiskunnan tarjoamiin palveluihin ja vieroittautuminenkin on tehty vaikeaksi
- Virtuaalihoito ja yhteydenpito ei onnistu päihdeongelmaisten kanssa, ja voi olla vaikeaa muisti-, oppimis- ja näkövaikeuksista kärsivien parissa
- Vammaisten ja liikuntarajoitteisten mahdollisuuteen osallistua palveluihin ja työelämään ei olla tuettu tarpeeksi
- Vanhemmassa mutta edelleenkin työikäisessä sukupolvessa on henkilöitä, joilla on diagnosoimattomia oppimisvaikeuksia ja autismia, mitkä ovat vaikeuttaneet uudelleen kouluttautumista ja työllistymistä
- Perheen tuki voi toimia syrjäytymistä ehkäisevänä JA sitä aiheuttavana tekijänä
- Painopiste tällä hetkellä on korjaavissa pikemminkin kuin ennalta ehkäisevissä toimenpiteissä

Havaintoja sukupuolten välisistä eroista

- Naisten ja miesten syrjäytymisen syissä ei aina ole nähtävissä eroja, mutta syrjäytymisen ilmenemismuodot ovat erilaiset naisilla ja miehillä
- Miehiä on asiakkaiden joukossa enemmän useimmilla aloilla
- Alhaisempi koulutustaso on yleisempi miehillä kuin naisilla
- Nuorilla miehillä pelaaminen useammin edesauttaa syrjäytymistä; sosiaaliset suhteen korvataan virtuaalisuhteilla
- Naiset pelaavat vähemmän mutta viettävät enemmän aikaa sosiaalisessa mediassa
- Koulun keskeyttämisessä pojilla korostuu peliongelma sekä kulttuurin odotukset. Usein keskeytetty linja on tyypillisesti miesvaltainen ala, joka on aloitettu ylä-asteen jälkeen ympäristön odotusten mukaisesti. Peliongelma pitää valveilla yöt kun pelataan kansainvälisissä piireissä.

Havaintoja sukupuolten välisistä eroista

- Nuorten miesten ja naisten tulevaisuuden haaveet eroavat toisistaan; etenkin Lapissa nuoret miehet usein jäävät kotitalalle, haaveilevat perheestä, autosta ja moottorikelkasta
- Nuoret naiset haaveilevat matkustamisesta ja he kokevat helpompana lähteä pois paikkakunnalta opiskelemaan
- Miehet ovat useammin osallisina vaihtoehtoisissa yhteisöissä, kuten päihderingeissä ja kiertosysteemeissä
- Naisten päihdeongelmat koetaan tuomittavampina kuin miesten
- Kun nainen on syrjäytynyt, on se totaalisempaa kuin miehillä

Sukupuolisensitiiviset koulutukset

- Selvitysten tulosten pohjalta toteutetaan sukupuolisensitiivistä koulusta **työllisyyden ja yrittäjyyden edistämisen toimijaryhmille**, kuten kunnallisille työllisyystoimijoille, järjestöille, hanketoimijoille ja ammattijärjestöille.
- Näissä alueellisissa koulutuksissa käsitellään hankkeen selvitysten tuomaa tietoa syrjäytymisen problematiikasta, segregaatiosta ja sen vaikutuksista ja lieventämiseen pyrkivistä toimenpiteistä.
- Koulutus tukee maakunta-uudistusta ja seuraa hallituksen tasa-arvo-ohjelman (2016-19) tavoitteita.

Työnantaja coachaukset ja infotilaisuudet

- Sekä julkisen että yksityisen sektorin **työnantajille** järjestetään sekä Kainuussa että Lapissa aamukahvitilaisuuksia ja/tai lyhyitä sessioita organisaatioiden omissa tilaisuuksissa.
- Tilaisuuksissa käsitellään hankkeen teemoja, mm. selvitysten tuloksia, hankkeen aikana syntyneitä toimenpide-ehdotuksia työllisyyteen ja yrittäjyyteen liittyen, puheenvuoroja moninaisuuden huomioimisen tuomista hyödyistä sekä työorganisaatioiden edustajien omia kokemuksia moninaisuuden huomioimisesta ja johtamisesta.

Alueelliset tietopajat ja tilaisuudet Kainuussa ja Lapissa

- Selvitysten tulosten pohjalta aloitetaan/jatketaan toimenpiteiden kehittämistyötä sukupuolen huomioimiseen osallisuuden vahvistamisessa. Tätä varten järjestetään tietopajoja ja **kaikille** avoimia keskustelutilaisuuksia.
- Alueilla järjestetään lyhyitä, max. puolen päivän tilaisuuksia, joihin kutsutaan eri sektoreiden asiantuntijoita keskustelemaan kokemuksista ja tuottamaan yhteisiä toimenpide-ehdotuksia ja suosituksia sekä käytännön työhön eri tasoilla, että muun muassa valmisteilla olevia maakunta- ja sote-uudistuksia varten.

Hanketiimi

KoulutusAvain Oy:

- Aija Juntunen (hankepäällikkö)
- Marja-Leena (asiantuntija)
- Eija Leinonen (asiantuntija)
- Eila Haataja (talous)

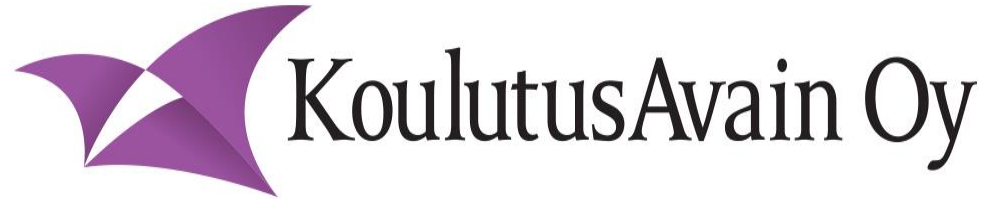
Lapin Yliopisto:

- Irmeli Kari-Björkbacka (asiantuntija)
- Riitta Uusisalmi (nuorempi tutkija)
- Laila Kuvaja (talous)

Tervetuloa mukaan koulutuksiin ja tulosten levittämistilaisuuksiin!

Aija.juntunen@koulutusavain.fi

044 9823494

KoulutusAvain Oy
Pohjolankatu 28 B • 87100 Kajaani
Toimiston puh: 08 626 021 • Y-tunnus: 0910338-0

www.koulutusavain.fi